

УДК 378.4(71)+327

*Катерина Істоміна, кандидат педагогічних наук, викладач кафедри іноземних мов
Національного університету "Львівська політехніка"*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ГУМАНІТАРНИХ НАУК З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН У КАНАДІ ТА УКРАЇНІ

У статті представлено порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки фахівців-міжнародників в університетах Канади та України. Охарактеризовано стандарти реалізації професійної підготовки бакалаврів з міжнародних відносин у системах вищої освіти обох країн. У процесі дослідження розглянуто особливості освітніх програм з міжнародних відносин, що дало змогу з'ясувати результати навчання, які здобувають майбутні фахівці, а також компетенції, які вони формують у межах обраної спеціальності відповідно до функціональних обов'язків своєї професійної діяльності.

Ключові слова: бакалавр гуманітарних наук, професійна підготовка, фахівець з міжнародних відносин, професійна компетентність, професійні стандарти.

Лит. 8.

*Екатерина Истомина, кандидат педагогических наук, преподаватель кафедры иностранных языков
Национального университета "Львовская политехника"*

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БАКАЛАВРОВ ГУМАНИТАРНЫХ НАУК ПО МЕЖДУНАРОДНЫМ ОТНОШЕНИЯМ В КАНАДЕ И УКРАИНЫ

В статье представлен сравнительно-педагогический анализ профессиональной подготовки специалистов-международников в университетах Канады и Украины. Охарактеризованы стандарты реализации профессиональной подготовки бакалавров по международным отношениям в системах высшего образования обеих стран. В процессе исследования рассмотрены особенности образовательных программ по международным отношениям, что позволило выяснить результаты обучения, которые получают будущие специалисты, а также компетенции, которые они формируют в пределах выбранной специальности в соответствии с функциональными обязанностями своей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: бакалавр гуманитарных наук, профессиональная подготовка, специалист по международным отношениям, профессиональная компетентность, профессиональные стандарты.

*Kateryna Istomina, Ph.D. (Pedagogy), Lecturer of the Foreign Languages Department
Lviv Polytechnic National University*

COMPARATIVE ANALYSIS OF PROFESSIONAL TRAINING OF BACHELORS OF ARTS IN INTERNATIONAL RELATIONS IN CANADA AND UKRAINE

The article presents the results of the comparative-pedagogical analysis of the Bachelor's degree of international relations at the universities of Canada and Ukraine. In particular, the standards of the implementation of professional training of Bachelors in international relations in the higher education systems of both countries are described. In the course of the study, the peculiarities of educational programs in international relations were considered, which, in turn, made it possible to study in more detail the learning outcomes acquired by future specialists in the course of professional training. The study also presents the competencies that future international professionals form within the chosen specialty in accordance with the functional responsibilities of professional activities.

International relations is the branch of knowledge of the humanitarian field, the value of which is constantly growing. The European integration and the development of sustainable and successful international cooperation is a priority of Ukraine. Professional training of international relations specialists is the key to successful cooperation Ukraine within the international organizations to implement its own strategies of social, economic, and political development against the backdrop of the world's democratic processes. Professional training in International Relations, Social Communication and Regional Studies in Ukraine is carried out in accordance with the Constitution of Ukraine, the Law on Education of Ukraine (2014), and other normative documents. This major is under the pressure of the constantly changing global trends. Because of this, the training process undergoes the necessary improvements. Comparative pedagogical studies play an important role for the development of professional training of specialists of international relations in Ukraine. The results of such researches allow to study the experience of other countries, highlight its positive and negative aspects, and then extrapolate the productive ideas into practice of national higher education.

Keywords: Bachelor of Arts, professional training, a specialist of international relations, professional competence, professional standards.

Постановка проблеми. На сучасному ринку праці затребуваними є випускники факультетів міжнародних відносин із базовими знаннями глобальної політики, політології, історії, соціології, антропології, культурології, економіки та сучасних мов, які здатні розрізняти соціальні і культурні відмінності. Успішна професійна діяльність фахівців у цій сфері є важливим фактором змін на шляху розвитку України, що перебуває на стадії активних реформ, у тому числі й освітньої сфери. У цьому контексті важливим вважаємо дослідження позитивного досвіду професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук Канади для виокремлення його позитивних надбань з метою оптимізації вітчизняної системи вищої освіти.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Актуальність проблеми професійної підготовки фахівців з міжнародних відносин підтверджується й результатами наукових розвідок, які проводять як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, вивчаючи її теоретичні (Р. Арон, К. Дойч (К. Deutsch) та ін.) і практичні (Г. Андерсон (H. Anderson), С. Веббер (С. Webber) та ін.) засади. Впродовж останнього десятиріччя українськими науковцями проводилися порівняльно-педагогічні дослідження (Н. Бідюк, Н. Муқан, А. Сбруева та ін.). Із теоретичним обґрунтуванням розвитку вищої і професійної освіти виступили Л. Гриневич, П. Сікорський, Л. Сушенцева та ін.; педагогіку вищої школи студювали В. Вихрущ, Ю. Козловський, В. Ортинський, В. Погребняк та ін.; зарубіжний досвід професійної підготовки фахівців-міжнародників висвітлювали О. Тарасова, В. Третько та ін.

Порівняльно-педагогічні дослідження відіграють важливу роль у вдосконаленні професійної освіти фахівців-міжнародників України. Результати цих досліджень дають змогу вивчити практики інших країн, з'ясувати їх позитивні та негативні аспекти та, відповідно, сформулювати продуктивні ідеї для втілення у вітчизняній вищій освіті. Беручи до уваги актуальність цієї проблематики для оптимізації вітчизняної системи освіти, вважаємо, що досвід Канади у сфері професійної підготовки потребує подальшого вивчення.

Мета статті – дослідити професійну підготовку бакалаврів гуманітарних наук в університетах Канади та України, виокремити спільні та відмінні атрибути.

Виклад основного матеріалу. Професійну підготовку бакалаврів з міжнародних відносин у Канаді здійснюють на засадах національних і

провінційних стратегій, які, своєю чергою, розвивались відповідно до світових освітніх тенденцій [4].

Професійна підготовка фахівців-міжнародників повинна відповідати визначеним вимогам щодо особистісного та професійного зростання, запропонованим у Концепції розвитку економічної освіти в Україні, у нормативних документах Міністерства освіти і науки України.

Професійну підготовку бакалаврів з міжнародних відносин в університетах України здійснюють відповідно до освітніх програм тривалістю 4 роки навчання (240 кредитів ЄКТС). Бакалаврські освітні програми належать до першого рівня кваліфікації, шостого рівня НРК, першого циклу РК-ЄПВО відповідно до Національної рамки кваліфікацій, Європейської рамки кваліфікацій для навчання упродовж життя. Основними формами навчання є денна та заочна [3].

Як засвідчують результати досліджень особливостей професійної підготовки студентів освітнього рівня “Бакалавр” у Канаді, державний стандарт для цієї сфери відсутній через децентралізацію канадської системи вищої освіти та делегування повноважень моніторингу за якістю освіти, а також розробку навчальних планів окремим провінціям та університетам [8].

Станом на початок 2017 року в Україні триває робота над розробкою галузевого стандарту для спеціальності “Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії”. Згідно з проектом галузевого стандарту вищої освіти України, фахівець-міжнародник повинен демонструвати готовність кваліфіковано виконувати роботу технічного та первинно-аналітичного спрямування, а також виконувати спеціальні професійні завдання, що потребує вдалого використання засвоєних теоретичних знань у галузі міжнародних відносин, міжнародної економіки, міжнародного права у межах обраної спеціальності. Функціональні обов’язки фахівця з міжнародних відносин полягають: у пошуку та обробленні спеціальної інформації політичного характеру, а також інформації, пов’язаної з менеджментом і маркетингом; у складанні документів та листуванні, що стосуються міжнародних контрактів та забезпечення організації переговорів у сфері зовнішніх відносин держави та недержавних структур [3].

У Канаді навчання для здобуття освітнього рівня “Бакалавр” триває від трьох до чотирьох років. За цей час студентам необхідно засвоїти програму, яка в середньому налічує 20 предметів, половина з яких залежить від обраної

спеціальності, а решта – від вибору студента. Студент має право обирати предмет із запропонованого списку факультативних чи елективних дисциплін, які можуть належати або не належати до сфери основної спеціалізації. Зазвичай існує прогресія від загальних дисциплін до спеціалізованих [5].

У вітчизняних університетах студенти, які навчаються за освітньою програмою з міжнародних відносин, для отримання відповідної кваліфікації повинні виконати повний обсяг освітньої програми, пройти перекладацьку практику, яка є обов'язковим елементом підготовки фахівців-міжнародників, а також практику за темою кваліфікаційної роботи, скласти кваліфікаційний іспит з іноземної мови та захистити бакалаврську роботу [3].

Підготовку бакалаврів за спеціальністю "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" в Україні здійснюють за такими спеціалізаціями: європейська політика, міжнародні відносини країн (регіонів), політологія міжнародних відносин, міжнародні організації та дипломатична служба тощо [1].

У сучасній системі вищої освіти Канади студенти стають випускниками-бакалаврами після складання необхідної кількості кредитів, визначених освітньою програмою. Залежно від сфери спеціалізації, студенти здобувають ступінь бакалавра гуманітарних або технічних наук. Освіта у сфері міжнародних відносин передбачає присвоєння освітнього рівня бакалавра гуманітарних наук [6, 54].

Усі освітні програми бакалаврату побудовані так, щоб забезпечити студентам можливість освоєння, формування та розвитку знань, умінь і навичок, які допоможуть їм у самостійній інтелектуальній праці. Ця здатність може представляти підготовку (під науковим керівництвом) есе, курсових робіт, дипломних робіт, проектів чи інших науково-дослідних завдань, які демонструють методологічну компетентність і здатність до креативно-інтелектуальної роботи, а в разі необхідності – професійну відповідальність за виконання такої діяльності [7].

Навчання в середньому триває від шести до восьми семестрів, що є еквівалентом 90 – 120-ти кредитів, які обов'язково супроводжуються передбаченою практичною діяльністю/практикою [7].

В Україні студенти, які навчаються за освітніми програмами з міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій в університетах України, отримують фундаментальну підготовку з історії, теорії та практики міжнародних відносин,

зовнішньої політики та дипломатії з достатнім рівнем економічної та юридичної освіти [2].

Результати навчання, окреслені у такий спосіб, щоб визначити навчальні компоненти програми та ключові результати здобуття спеціалізації. Ключовими компонентами навчання є засвоєння відповідного обсягу знань з дисципліни, що демонструють у застосуванні знань (у формі оцінювання матеріалу, вивченого в аудиторії письмово чи усно у вигляді презентації, обговорення тощо). Водночас застосування умінь і навичок (дослідження, синтезу дослідження чи аргументів) і формування ставлення (культурна компетентність і чуття, пошук міжкультурних можливостей) через навчальний план, який передбачає вивчення іноземної мови та набуття іноземного досвіду під час навчання. Загалом така спеціалізація передбачає засвоєння глибоких знань у відповідній професійній сфері для демонстрації та поширення знань з різних галузей – від економіки, політології, права до літератури, культурології, географії та екології [4].

В Україні зміст освітніх програм, навчальних планів, програм навчальних дисциплін розробляє вищий навчальний заклад у межах структури та форми, визначених Міністерством освіти і науки, а також з урахуванням спеціальності та спеціалізації, затверджених постановами Кабінету Міністрів України [1].

Дослідження освітньої бакалаврської програми з міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій Київського інституту міжнародних відносин дало змогу визначити, що студенти на кожному році навчання вивчають такі базові дисципліни:

- перший рік навчання: вступ до спеціальності, історія міжнародних відносин, основи наукових досліджень;

- другий рік навчання: історія міжнародних відносин, основи світової політики;

- третій рік навчання: міжнародні відносин і світова політика, конфліктологія та теорія переговорів, зовнішня політика України, екологічні проблеми в міжнародних відносинах, зовнішня політика США, зовнішня політика Росії, міжнародні відносини у пострадянському просторі;

- четвертий рік навчання: зовнішня політика країн Європи, теорія міжнародних відносин, актуальні проблеми міжнародних відносин в Африці та Латинській Америці, зовнішня політика країн Азії, Європейський Союз в міжнародних відносинах, сучасні тенденції світової політики, зовнішня політика країн Центрально-східної та Південно-східної Європи [1].

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ГУМАНІТАРНИХ НАУК З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН У КАНАДІ ТА УКРАЇНІ

Навчальний план бакалавра міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій у Національному університеті “Львівська політехніка” охоплює цикли: гуманітарних і соціально-економічних дисциплін, природничо-наукової підготовки, професійно-практичної підготовки (охоплює дисципліни загальнопрофесійної та спеціальної професійної підготовки) дисциплін, а також дисциплін вільного вибору, зокрема:

- цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки (українська мова за професійним спрямуванням, іноземна мова, історія України, історія української культури, філософія, політологія, фізичне виховання тощо);

- цикл природничо-наукової підготовки (інформатика та сучасні інформаційні технології, безпека життєдіяльності, екологія);

- цикл професійної та практичної підготовки (іноземна мова, історія міжнародних відносин, історія політичних (правових, економічних) вчень, політологія, порівняльне конституційне право, країнознавство, міжнародне публічне право, теорія міжнародних відносин, міжнародні відносин і світова політика, зовнішня політика України, міжнародні організації тощо, дисципліни вільного вибору за блоками, друга іноземна мова, спецпідготовка, зв'язки з громадськістю); вибіркові дисципліни (нотаріальний процес, сучасні інформаційні системи і технології, історія української дипломатії, основи підприємництва, основи геополітики і геостратегії тощо) [2].

Вивчення освітніх програм канадських університетів з міжнародних відносин освітнього рівня “Бакалавр” дало змогу визначити їхні ключові взаємозв'язані компоненти: базові курси; спеціалізовані курси; мовну підготовку; навчання/практику за кордоном. Усі ці вимоги забезпечують формування та розвиток відповідних теоретичних і практичних умінь та навичок. Вони є взаємодоповнювальними та у комплексі забезпечують підготовку фахівців з глибокими знаннями про сучасні питання міжнародних відносин, загальнознаннями у певній сфері міжнародних відносин, підготовлених до роботи у мультикультурному середовищі в умовах культурного релятивізму, з певним практичним досвідом у галузі [4].

Цикл базових дисциплін охоплює курси, які є фундаментальними основами у галузі міжнародних відносин. Цикл базових дисциплін завершується курсом семінарських занять (англ. Honours Seminars), які дають змогу студентам поглибити засвоєні упродовж навчання теоретичні знання та підготуватись до написання майбутньої

наукової роботи. Головними цілями курсів базового циклу є: забезпечення студентів основами дисциплінарних підходів та ознайомлення їх з базовими положеннями міжнародних студій; заохочення студентів мислити поза дисциплінарними межами, тобто використовувати міждисциплінарний підхід; забезпечення для студентів можливості освоєння знання з дисципліни за допомогою критичного мислення та аналізу. До циклу базових дисциплін у програмах з міжнародних відносин загалом належать:

- перший рік навчання: глобальна історія, міжнародне право і політика, етнографія, глобалізація і культура;

- другий рік навчання: етика і глобалізація, глобалізація і питання міжнародної економіки, глобальні літератури;

- третій рік навчання: концептуалізація глобальної і міжнародної систем, глобальні зміни довкілля;

- четвертий рік: семінарські заняття з глобальних і міжнародних студій [5].

Висновки. Як засвідчує аналіз представлених даних, Канада розробила та підтримує ефективну модель професійної підготовки бакалаврів з міжнародних відносин. З'ясовано, що підготовка фахівців-міжнародників передусім ґрунтується на міждисциплінарному підході. Вона спрямована на реалізацію освітнього процесу та результатів навчання відповідно до стандартів і кваліфікаційних вимог, визначених провінціями та університетом. Головними надбаннями такої моделі професійної підготовки є гармонійний розвиток професійних компетенцій, необхідних для реалізації фахівця як успішного працівника відповідної галузі, здатного до професійної мобільності та роботи з інноваційними технологіями.

Водночас Україна, маючи глибокі педагогічні традиції та керуючись тенденціями міжнародного освітнього простору, прямує шляхом оптимізації існуючої системи професійної підготовки. Приєднання України до Болонського процесу, а також активні євроінтеграційні процеси чинять безпосередній вплив на розвиток вищої освіти. Закон України “Про вищу освіту” визначає основні пріоритети вищої освіти, її ключові складники і чинники – освітні програми та відповідні кваліфікації.

Пріоритетним напрямом подальших педагогічних розвідок вважаємо компаративне дослідження професійної підготовки магістрів гуманітарних наук в університетах Канади та України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (2017 а). Міжнародні відносини. Освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр. Взято з http://www.iir.edu.ua/education/international_relations/

2. Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (2017 б). Міжнародні відносини. Про спеціальність бакалавр. Взято з http://www.iir.edu.ua/education/international_relations/about_the_department/

3. Проекти стандартів вищої освіти. (2016). Взято з <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-radaministerstva/proekti-standartiv-vishhoyi-osviti.html>

4. Bachelor of Global and International Studies (2014). Carleton University Press

5. International Relations Program. (2014). Retrieved from <http://www.trinity.utoronto.ca/current/programscourses/internationalrelations/messagedirector.html>

6. Myers, K., & Broucker, P. (2006). Too Many Left Behind: Canada's Adult Education and Training System. Canadian Policy Research Networks. 89 p.

7. Simon Fraser University. (2015). Undergraduate Programs. Retrieved from https://www.sfu.ca/students/calendar_archive/08.09%20calendar/undergradprograms.htm

8. University of Calgary Calendar. (2016). Glossary of Terms. Retrieved from: <http://www.ucalgary.ca/pubs/calendar/current/glossary-of-terms.html>

REFERENCES

1. Instytut mizhnarodnykh vidnosyn Kyivskoho

natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka (2017). Mizhnarodni vidnosyny. Osvitno-kvalifikatsiyni riven – bakalavr [International Relations. Bachelor's Degree]. Retrieved from http://www.iir.edu.ua/education/international_relations/ [in Ukrainian].

2. Instytut mizhnarodnykh vidnosyn Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka (2017). Mizhnarodni vidnosyny. Pro spetsialnist bakalavr [International Relations. About Bachelor's speciality]. Retrieved from http://www.iir.edu.ua/education/international_relations/about_the_department/ [in Ukrainian].

3. Proekty standartiv vyshchoi osvity (2016). [Projects of higher education standarts]. Retrieved from <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-radaministerstva/proekti-standartiv-vishhoyi-osviti.html> [in Ukrainian].

4. Bachelor of Global and International Studies (2014). Carleton University Press [in English].

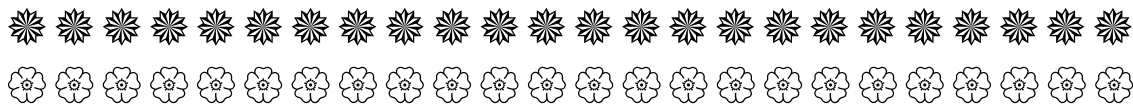
5. International Relations Program. (2014). Retrieved from <http://www.trinity.utoronto.ca/current/programscourses/internationalrelations/messagedirector.html> [in English].

6. Myers, K. & Broucker, P. (2006). Too Many Left Behind: Canada's Adult Education and Training System. Canadian Policy Research Networks. 89 p. [in English].

7. Simon Fraser University (2015). Undergraduate Programs. Retrieved from https://www.sfu.ca/students/calendar_archive/08.09%20calendar/undergradprograms.htm [in English].

8. University of Calgary Calendar (2016). Glossary of Terms. Retrieved from: <http://www.ucalgary.ca/pubs/calendar/current/glossary-of-terms.html> [in English].

Стаття надійшла до редакції 09.11.2017

“У добре організованій школі основна надія при здійсненні контролю за тією чи іншою особою покладається на діяльність. Вчитель зводить до мінімуму прояви власного авторитету. Коли необхідно проявити твердість, це здійснюється від імені групи, а не як прояв особистої влади. У цьому полягає відмінність між свавільними діями і діями, які є справедливими і чесними”.

Джон Д'юї
видатний американський філософ

